www.e-rara.ch

[Summa theologica]

Antonin

[Basel], [1485]

Universitätsbibliothek Basel

Persistent Link: https://doi.org/10.3931/e-rara-15896

Titulus decimusoctavus. De lege civili

www.e-rara.ch
Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

Capitulum. Vnicum

Gratianus monachus. qui opus illd edidit an
no dñi. M.c. vel circa. vt dicit hug. ij. q. vi. §. for-
ma. Fuerũt ante hãc cõpilatiõem quedã alie. ſ.
Iſido. poſtea Iuonis. Diſtiguit aũt in tres p-
tes. Nam prima ɔtinet cẽtũ unam diſtinctiões
Secũda pɔtinet triginta ſex cauſas. quarũ qli
bet habet plures qſtiones. ⁊ in. xxxiij. cauſa Ter
tia queſtio cõtinz tractatũ ſpeciale ⁊ ꝓlixũ de pe
nitẽtia. qui ſic allegat. ſ. de. pe. di. tali. ⁊ continet
ſeptẽ diſtinctiões. Tertia ps intitulat de ɔſecra.
⁊ habet quinqꝫ diſtinctiões. Primus q fecit ibi
lecturã fuit Hugo q nimis ſcrupuloſus fuit in
ſuis determinatiõib. Sed glo. cõis ei9 eſt ioh.
ſatis bona. Addidit tñ Barto. brixi. quedã ad di
ctas glo. que corrigũt opini. ioh. vel melius de-
clarãt. Poſt fecit ſolennem apparatũ ſup eodẽ
Archi. q dr Roſariũ. Compilator vero decretali
um fuit magiſter Rai. magiſter ordinis pdica-
tor ad reqſitiõem ⁊ iniũctiõez Gre. noni. anno
dñi. M.cc.xxx. vel circa. ⁊ diuidit liber ille i quinqꝫ
ptes. ⁊ quelibz ps hz multos titulos. q tituli ex
primũt materias de qbꝫ ibi agit. ⁊ allegat nõ p p
tes. ſed p titulos ⁊ capitula. ⁊ antiqtus ante titu
lũ dicebat extra. ſ. decretũ. ſed a modernis dimit
titur illd extra. ⁊ ſolũ titulus allegat cũ ca. gloſe
cões eius ſũt Bernadi. Sed plurimi fecerũt ap
paratũ ſeu lecturas ſup eiſdẽ. vt inno. iiij. Hoſ.
ioh. an. in nouella. ioh. de lignano. Petrus de
ancharano. Franciſcus zam. Antonius de bu
trio. Abbas de ſicilia ⁊ alij. Sextũ librũ cõpila-
ri fecit Bonifaci9. viij. Anno dñi. M.ccc. vel cir-
ca q dr ſextus. qꝛ ſequit ad. v. libros decretaliũ
⁊ hz titulos ⁊ capitula ſicut decretales. ⁊ ſm il-
lũ ordinẽ. nõ tñ oẽs illos titulos hz. Vñ de ma
trimonio parũ ibi agit. glo. cõi eius eſt. ioh. an
qui etiã ſup eo fecit apparatũ in nouella. Archi.
etiã fecit apparatũ. Dñicus de ſancto geminia-
no notabilit ſcripſit ⁊ alij mlti. Quart9 li. dicũt
clemẽtine ex eo q ſũt ſ3 clemẽte in cõcilio vienẽ
ſi edite poſt modicũ tempus a cõpilatione ſexti.
Clemens tñ morte ꝓuentus nõ ꝓmulgauit eas
ſed Ioh. xxij. ſucceſſor ei9. Habet titulos ſm ordi
nẽ decretaliũ. ſed nõ oẽs illos. Allegatur p titu-
los ⁊ capitula. Sed cũ additione. in clemẽtinis
ſicut allegat. qd habet in. vi. addẽdo lib. vi. Et
hoc ad differẽtiam titulor qui habent in decra
libus. Glo. eius cõmunis ⁊ notabilis eſt Iohã
andree. Sed fecerũt apparatum ſup eis. Pau-
lus de leaza. Franciſcus zamba. Iohan. de imo-
la. ⁊ zen. Reperiunt etiã quedã conſtitutiones
eccleſie. que non ſunt in corpore iuris ⁊ ideo di-
cuntur extrauagãtes que poſtqꝫ ſunt ꝓmulgate
ligãt ſic q habent in corpe iuris. ꝓcipue cũ ſciũt.

Titulus decimuſoctauus. De lege ciuili.

¶ Quo tempore ius ciuile conditum ſit. quantum liget. de legum diuerſitate ⁊ earum effectu. ¶ Capitulum vnicum.

LEx ſeu ius ciuile
ſic deſcribitur ab Iſidoro in. v ethi
mologiar. Ius ciuile eſt qd quiſqꝫ
populus vel ciuitas ſibi ꝓpriũ. diuina humana
qꝫ cauſa cõſtituit. di. pria. Glo. cauſa prima cõ-
templatione dei ⁊ hoim. Addit Archidia. cõtẽ-
platione. i. ad reuerentiam dei ⁊ vtilitatẽ hoim.
Si eñ lex ɔtineat aliquid contra deũ vel hoies. re
pellẽda ẽ. Vñ ſi imꝑator vel alius princeps face
ret legem cõtra ius naturale. puta q dñia rerũ
trãſferretur de vno ad aliũ ſine cauſa. tal lex nec
in foro aĩe nec in foro cõtentioſo valet. ⁊ remittit
ad nota. p eũ. ix. q. iij. p principalẽ. Et ibi dicit.
q ſi imꝑator vult ex reſcripto auferre rẽ meam.
nõ poteſt. qꝛ rerũ dominia ſunt de iure naturali
Inſti. de iurenatu. §. vlti. ſm ac. ⁊ olde. Iohan.
tamen ibi in glo. ſentit contrariũ. p leges. ff. de
rei vendi. item verberatũ. Et. ff. de euic. l. lucius
Sed dicit Archi. q nõ obſtant leges que volũt
q imꝑatoribꝫ licet predia noſtra dare militibꝫ
ob publicã vtilitatem. Nã illud verũ eſt precio
nobis dato. Dic ergo q omĩa ſunt principis. vt
dicit lex alle. omĩa. ſ. fiſcalia. Et ſic intelligit ibi
Olde. Et ad hoc facit qd dr. xxiij. q. viij. tributũ
§. quamuis. Dicit etiam archi. di. xij. in prin. q
licet romana eccleſia ſit mater ⁊ caput oĩm eccle
ſiarũ rõne principij inſtitutiõis ⁊ prelationis.
vt di. xxi. Quis. non tamen eſt dña aliarũ eccle-
ſiarũ. nec papa eſt dñs ſm Bern. ad eugenium.
Et q papa non ſit dominus omnium epiſcopo-
rũ. eſt optimũ. ar. xvij. q. i. mutationes. Quam-
uis eniz res eccleſie ſint ei9 ut principalis diſpẽ-
ſatoris. non tamen ſunt eius vt domini ⁊ poſſeſ-
ſoris. vt dicit tho. ſecũda ſecũde. q. c. Vñ ⁊ ſimo-
niam cõmitteret papa. recipiendo pro re ſpũali
aliquid de redditibus eccleſie. vel etiam ab aliq
ſeculari de bonis ſuis. Et hoc ſane intelligendũ
Nam q papa in collatione bñficioꝝ recipiat
ãnuatas taxatas. nõ eſt hoc accipe tꝑalia p ſpũa-
libus. ſed ſuis ⁊ curie neceſſitatibus prouidere
qd fieri poteſt. Ius militare ſic deſcribit iſidor9
q eſt belli inferendi ſolennitas. Archidia. id eſt
ius quod de militibus ⁊ p militibus eſt ſtatu-
tum. quod eſt pars iuris ciuilis. Et improprie
ponitur. quia ponit ſeu deſcribit non eſſentiam
talis iuris. ſed eius effectus per exempla. Solẽ-
nitas. i. ſolennis ordinatio ſeu diſpoſitio exerci-
tus qui ſcilicet debeant in primo loco eſſe. qui in
ſecundo. qui in tertio ⁊ huiſmodi. Federũ pacis
ſ. cõponende. Signo dato ſcilicet tuba vel cor-
nu egreſſio vel cõgreſſio in hoſtem. Signo da-
to recepto. ſ. in domũ. Flagitij militaꝝ diſcipli-

na.i.pena ſeu puñitio delicti. Si locus deſeratur
glo. Qui fugit in bello publico ſm canoñ infa/
mis ē. ſm leges capite puñit. ⁊ dr ſm archi. deſer/
tor militie. q̄ p longū tps euagatus ad caſtra re
ducitur. Stipendiorum modus. ſ. qualiter militi
⁊ qualiter pediti tribuat. Dignitatū gradus. in q̄
gradu differāt qs dignior vel ſupior alio. Pre/
miorum. honor. q̄liter. ſ. quidā magis. quidā min⁹
honorētur. veluti cū corona vel torques donatur
Corona dr hic mai⁹ mun⁹. Torques min⁹ mu
nus. Prede dciſio. i. diuiſio. ⁊ p pſonarum ⁊ quali
tatibꝫ ⁊ laboribus iuſta diuiſio ac pricipis por/
tio. glo. Nō g̃ oīa que capiūtur in bello. ſūt prin
cipiſ. ⁊ uidet eē ꝯtra. xiiij. q. v. dicat. Ubi dr ꝙ re
gis ſūt oīa. intelligendū ꝗ ad ipm dñt deferri
oīa ⁊ pñtari. ⁊ ipē dꝫ diuidere ſm merita pſona/
rū. xij. q. ij. vulterane. Et intellige de bello non in
iuſto. Nā in iniuſto oīa que capiūtur dñt reſtitui
ſm oēs doct. Jus publicū dicit iſido. ē in ſacris
ſacerdotibꝫ ⁊ magiſtratibꝫ. diſ. i. vbi archi. pub
licū. i. ius qđ eſt p his ꝯſtitutū ē. i. cōſiſtit in ſa/
cris. id ē rebus deo dicatis venerādis. ſacerdoti/
bus honorādis. magiſtratibus timendis ⁊ obe/
diēdis. ſicut ſūt pfect⁹. pconſul. cōſul. pretor et
hmōi. ⁊ dicit h̃ glo. ꝙ q̄ ledit ſacerdotes vel res
ſacras. ab oibꝫ tanq̄ p publico crimine pōt ac/
cuſare. ar. ij. q. i. in primis. Et rōem aſſignat ibi
Archi. ꝗ he pſone ad ſtatum reipublice ptinēt
plus ei orōnibꝫ eccleſie q̄ꝫ auxilio militari conſi
ſtit impiū. xxiij. q. viij. §. quis. Jus quiritū ait
iſido. ē ꝓprie romanorū quo nulli alij niſi roma
ni co vtunt. vt de legitimis hereditatibus. de tu
telis. de curationibꝫ ⁊ vſucaptiōibꝫ ſtatuta ſunt
di. i. de cōtractibꝫ qualiter ſcilicet debeāt celebra/
ri in ſcriptis vel ſine. ⁊ dicit gloſa ꝙ ius q̄ritum
dictum eſt a quirino vel romulo. qui fuit con/
ditor primus rome. Unī dicūtur romāi. ⁊ ſm
glo. hic dicuntur romani oēs ſubditi romano i̅/
perio. put dr ꝓpriū romanorum habere filios in po
teſtate ⁊ ſic gētiles etiā ſūt ſub romano impio.
Nam imꝑator princeps eſt totius mūdi. vt vij
q. i. in apibus. Sed in diuerſis ꝓuincijs diuer/
ſi reges ſūt ſub eo. vt. vi. iij. ſcitote. Qui ergo nō
vult eſſe ſub romano imperio nec hereditatem
habere poteſt nec alia que hic enumerant de iu/
re hūano. Juris ciuilis ſpecies varias ponit
Jſido. in codeꝫ quinto li. ethimologiarū ⁊ noīa
earū. Et hñtur oīa in decretis. di. ij. p totū. Unī
in principio eius dicit. Cōſtat aūt ius quiritum
ex legibus ex plebiſcitꝫ. ex iuriſcōſultis ꝯſtitutiōi
bus principū edictis ſenatorū ⁊ prudētū reſſis
⁊ ſingulas horum deſcribitur. Lex ſm Jſido. eſt cō
ſtitutio ppli. q̄ maiores natu ſil' cū plebibꝫ aliq̄d
ſanxerūt. di. ij. lex vbi. d. archi. ꝙ lex alit ſumit
hic. aliter ſupra. di. i. Nā hic ſumitur ſtricte ꝓut
eſt ſpecies iuris quiritum. ſupra autem ꝓut eſt
genus ad omē ius ſcriptū. Conſtitutio ppli di/
cit hic glo. Olim ppl's ſtatuit leges. ſed hodie trā
ſtulit poteſtatē in iꝑatorē. vt inſti. de iu. na. §. ſ
qđ principi. Uel ꝙ hodie eīt ppl's poteſt legē ſta/
tuere. ⁊ ꝙ dr in dicta. l. trāſtulit. i. cōceſſit. Addit
archi. Dicūt quidam ꝙ ppl's hodie nō poteſt cō/
dere legē. ar. ad hoc. C. de legi. l. vlti. Alij. vt Lau
dicunt contra. ſ. ꝙ populus poteſt auferre aucto/
ritatē imꝑatori. ſ; oēs eccleſie nō poſſent tolle/
re auctoritateꝫ pape. Et rō eſt. ꝗ papa nō habet
auctoritatē ab ecclia ſ; ecōtra. ar. di. xxi. q̄uiſ. Ex
dñica eīt iuſſione ⁊ cōciliorū auctoritate papa hꝫ
ſuā iuriſdictionē. ⁊ nō ex trāſlatiōe populi ſicut
imꝑator. extra d' elec. ſignificaſti. ⁊ dicūt hi quo
ad ptātē trāſlatā. p pplm in iꝑatorē ꝯdēdi legem
ꝙ populus poteſt reuocare iſtam poteſtatem cū
vult. ſic iudex q̄ d'legat. ꝗ ꝓprietas apd eū remā
ſit nec obſtat illa lex vl. C. d' legi. ꝗ ibi illd ſoli ñ
excludit populū. ar. xv. q. vij. §. ſolus. Sed tale
ē ac ſi diceret. Soli principi. i. nlli alij. ſoli. Nec
obſtat extra de offi. dele. ſup q̄ſtionū. ⁊ in. c. vene
rabili. ꝗ illa iura loquūtur in delegato. Jn alio
forte ſecus. ff. de offi. ꝓ. l. vltima. hec archi. Ma/
iores natu gl'. maiores natu dicūtur nobilitate
dignitate antiquitate. ſcientia. vt. ij. q. vij. querē
dum. Addit archi. ꝙ hic magis ꝓprie dicitur no
bilitate. Plebiſcita ſunt. que plebes tm̄ cōſtitu
unt. ⁊ vocātur plebiſcita. eo ꝙ ea plebs ſciat. vel
ꝙ ſciſcitatur ⁊ rogat vt fiant Jſidorus diſtin. ij
gloſa. ibi. Plebiſcita prima facta fuerunt ꝓpter
diſcordiā inter nobiles ⁊ plebeios. vt. ff. de orig.
iu. li. ij. Addit hic archi. ꝙ q̄dā tpe receſſit plebs
romanorum a patribꝫ in mōtem auentinum ⁊ ibi
ſtatuta ab ea vocata ſunt plebiſcita. ſcita. i. ſtatu
ta plebis vel ꝗ eius ſciētia ⁊ ꝯſenſu ſtatuebant
Eſt g̃ plebiſcitū ius qđ plebs magiſtratu inter
rogante veluti tribuno cōſtituebat. Et hec lex p
bono pacis fuit obſeruata. p. l. hortēſiam. vt. ff. de
orig. iu. l. ij. Senatuſconſultum eſt ꝙ tm̄ ſe/
natores populis conſulendo decernunt Jſido.
di. e. Dicit hic archi. in Roſa. ꝙ cū populus ro
manus ita eſſet auctus. vt in vnum conuenire
nō poſſet cauſa legis ſanciende viſum eſt ſenatū
vice populi cōſuli. vt inſti. de iure naturali. §. ſe/
natus vbi dicitur ꝙ ſenatuſconſultum eſt. ꝙ ſe/
natus iubet atq; conſtituit. ſm Lau. Et ſicut ro
mānus populus interrogabat quando cōſul legem
ferebat ad populū ita ſenatores interrogabant
vice populi. quando conſul legem ferebat. ⁊ ita
eorum conſenſu ſenatus conſultū vocatum eſt
Hugo. Erant autem ſenatores centum nume/
ro. ⁊ dicitur ſenat⁹ a ſenectute. Jſti electi ſunt
a romulo centum. ⁊ a populo centum. Qui ob
etatem ſenatores ob ſimilitudinem cure patres
dicebātur. Uel ſenatus a ſinendo dicebantur.
quia ſenatores facultatem eligendi dabāt. Nā

ſine licentia eoꝛum nulli licebat magiſtratum aliquem facere id eſt officium. Et ſenatus etiā dicebatur locus in quo cōueniebant ſenatores. Cōſtitutiō l' edictū ē qd̄ rex l' īpatoꝛ ꝯſtituit l' edi dit iſido. di. e. vbi dicit archi. Rex. ſ. cum. Nā reges prius leges tulerunt. ff. de orig. iu. l. ij. Lau. vel dic ꝙ id eſt rex ⁊ impatoꝛ. ſed rex anteꝗ̄ coꝛone tur. Et idem eſt cōſtitutio qd̄ edictū. licet edictū poſſit dici tantū in precipiēdo. dicūtur ēt edicta pretoꝝ. vt dicit ioh̄. que. ſ. ꝓtoꝛ iuſ ciuile corigēſ vel ſupplēs vel confirmās ī ambone poſita ſiue ſcripta publice preponebat ſcḋm Hug. Reſpō ſa ſunt que iuriſcōſulti rn̄dere dicūtur cōſulēti bus. Unde ⁊ rn̄ſa Pauli dicta ſunt. Fuerunt enim quidā prudētes ⁊ arbitri equitatis q̄ inſti tutiones iuris ciuilis cōpoſitas ediderunt. qui bus diſſidētiū lites cōtentionesq̄ ſopirēt iſido. di. e. archi. Rn̄ſa id eſt ſentētie eoꝝ quib' ꝑmiſ ſum eſt iura cōdere. Cōſulti quibus datū erat ius reſpondendi. Conſulent ab' ſuꝑ aliquo arti culo vel interꝑtatione alicuius iuris. Ediderūt id ē expoſuerūt ⁊ iterꝑtati ſūt īſtitutiōes cōpoſi tas ab alijs. Quedā leges dicūtur ab his q̄ edi derūt eas. ut cōſulares tribunitie. iulie. ⁊ corne lie. Nā ⁊ ſub octauiano ceſare ſuffecti conſules papius ⁊ pompeius legez tulerūt. que a nomini bus eoꝝ papia ⁊ pōpeia nūcupanť. cōtinens pa trū premia ꝓ ſuſcipiendis liberis. Sub eodem impatore falcidius tribunus plebis legem fe cit. ne quis plus extraneis in teſtamēto legaret. q̄ vt quarta ps ſupeſſet heredibus. ex cuius no mine lex falcidia nomīata ē. di. ea. archi. Conſu lares. Cū romani ferre nō poſſent ſuꝑ biā regū conſules fecerunt ⁊ edite leges ab illis cōſulib' conſulares dicūtur. Tribunitie. Cū quadā vi ce populus romanus a patribus receſſiſſet. fecit ſibi tribunos qui ſcȝ ꝑeſſent alijs ⁊ leges facte ab his dicitur tribunitie. et dicitur tribunus a tribuendo iura vnicuiq̄. vel a tribu id ē populo cui ꝑerat. Vel q2 populus diuiſus fuit in tres ꝑ tes. ⁊ ex qualibet ꝑte tribuni eligebantur ⁊ inde dicti tribuni. Suffecti id ē ſubſtituti. Qui enī in locū conſulū ante finem ſui officij decedentiū ſubſtituebantur. dicebantur ſuffecti. Falcidius De lege falcidie quā notat hic glo. vide in. iiij. ꝑ te ti. x. c. de teſtamentis. Satyra lex dicta eſt eo ꝙ de pluribus reb' lex illa loquitur. ſimul dicta a co pia rerū ⁊ quaſi a ſaturitate. vn̄ ⁊ ſatyrā ſcribere ē poemata varia cōdere vt oratij. Juuenal' ⁊ per ſij. Rodie leges noualiū ꝯmerciōꝝ ſūt. ab inſu la rodo cognominate. in qua antiquitus merca toꝝ vſus fuit. di. e. Et ſic h̄ glo. ꝙ lex illa iniquiſ ſima ē ſcȝ ꝙ patientib' naufragiū inhabitato res oīa auferāt. ff. e. modeſtius. Sed i. la lex ho die correcta ē vt. C. de. fur. l. aūt naufragia. imo tales ipſo iure ſūt excōicati. extra de rap. c. excōica tioni. Addit archi. ꝙ videť ꝙ ſit canō late ſentē tie. qd̄ ēt tenet glo. hic poſita. Sed inno. credit ꝙ ſit canon ferēde ſentētie. idē hen. ſentit ibidem De hoc hēs in. iij. ꝑte in tractatu de cenſuris

Et nota ꝙ totū coꝛ. §. I

pus iuris ciuilis cōis diuiditur in quattuoꝛ li bros. quo ad allegatiōes. ſ. codicū. digeſtū. inſti tutā. autēticā. Et que in eis notātur allegātur ꝑ nomē libri ꝑ titulos. ꝑ leges. ꝑ pagraphos. Cō ueniētia h' diuiſiōis legū hūanarū ſuppoſite ſcḋm iſido. pulcre notat b. tho. i. ſe. q. xcv. arti. iiij. Dicit enī ꝙ vnūqḋq̄ ꝑt ꝑ ſe diuidi. ſcḋm id qd̄ in ei' rōe ꝯtineť. Sicut ī rōe aīalis cōtineť aīa. q̄ ē rōalis l' irrōalis. Et iō animal ꝑ ſe diuiditur in rōale ⁊ irrōale. nō āt diuidiť ſcȝ albū ⁊ nigrū. que ſūt diuiſio ꝓter eius rōem. Sūt āt multa de rōe legis hūane. ſcḋm quoꝝ qḋlibet lex hūana ꝓprie ⁊ ꝑ ſe diuidi pt. Eſt enī primo de rōe legis hūane. ꝙ ſit deriuata a lege nature. vt ex dictis ꝑz. Et ſcḋm hoc poſitiuū. diuidiť in iuſgētiū ⁊ ī ius ciui le. ſcḋm duos modos quib' aliqḋ deriuať a lege nature. vt ſupra dictū eſt. Nā ad iuſgentiū ꝑti nēt ea q̄ deriuanť a lege nature. ſicut ꝯcluſiōes ex pricipijs. vt iuſte ēptiones. ⁊ vēditiōes ⁊ alia h'. ſine q̄b' hoīes adinuicē ꝯuiuere nō poſſent. qd̄ ē de lege nature. q2 hō naturaliter ē aīal ſocia le. put ꝓbať in primo poli. Que vero deriuatur a lege nature ꝑ modū ꝑticularis determinatio nis ꝑtinēt ad ius ciuile. ſcḋm ꝙ aliq̄ ciuitas aliqḋ ius ſibi ad cōmodū determīat. Secūdo ēſt de rōe legꝫ ꝙ oꝛdineť ad bonū ciuitatis. ⁊ ſcḋm hoc lex hūana diuidi pōt. ſcḋm diuerſitatē eoꝝ q̄ dāt operā bono cōi. ſicut ſacerdotes ꝓ ꝑplo deū orātes. principes ꝑplm gubernātes. milites ꝓ ſalute ꝑpli pugnā tes. ⁊ iō iſtis hoīb' ſpēalia quedā iura aptātur vt ſcȝ ponať ius publicū ⁊ ius militare. Tertio de rōe legis ē vt inſtituať a gubernāte cōitatē ci uitatis. ⁊ ſcḋm hoc diſtinguūtur leges ſcḋm diuerſa regimina ciuitatū. Quoꝝ vnū regimen eſt ſcḋm ph'um in. iij. poli. qn̄ ciuitas gubernať ab vno. ⁊ ſcḋm hoc ponūť ꝯſtitutiōes principū ſeu edicta. A liud regimē eſt ariſtocrathia. i. principatus opti moꝝ vel optimatū. ⁊ ſcḋm hoc ſumūtur rn̄ſa pru dētū ⁊ ſenatuſconſultus. Aliud regimē ē oligar thia principatus paucoꝝ diuitū ⁊ potentū. ⁊ ſcḋm hoc ſumitur ius ꝓtoꝛū. ⁊ ēt dicitur ius honora riū. Aliḋ regimē eſt populi qd̄ dicitur democra thia. ⁊ ſcḋm hoc ſumitur plebiſcita. Aliud regimē eſt tirannicū quod eſt omnino coꝛruptū. vnde ex hoc non ſumitur aliqua lex. Aliud regimē eſt ex his cōmixtū qd̄ eſt optimū ⁊ ſcḋm hoc ſumitur lex. quam maioꝛes natu ſimul cū plebibus ali quid ſanxerūt. vt dictū eſt ſupra. Quarto de ratō ne legis eſt ꝙ ſit directiua hūanoꝝ actuū. ⁊ ſcḋm hoc ſecūdum diuerſa de quibus leges ferantur

diſtinguūtur leges que aliq̄n ab auctoribꝰ earū
noīant̄. ⁊ ſic diſtīguitur lex iulia vel ꝺ adulterijs
lex cornelia de ſiccarijs. ⁊ ſic de alijs. Alie denoī-
antur nō ꝓpter auctores earū. ſꝫ ꝓpter res de q̄bus
ſūt. vt lex de officio ꝓcōſulis. lex de furtis ⁊ hꝰ.
Diſtinguitur aūt iusgētiū a iure naturali. maxi
me inq̄ntum ius naturale ē cōe oībꝰ animalibꝰ.

Quod leges hūa .§. II.

ne ēt ſeclares imponunt homini neceſſitatē ad
obſeruādū in foro ꝯſciētie. ita q̄ ṅ obſeruās pec-
cat ſi ſint iuſte. vñ Aug. dicit. Qui legibꝰ impa
toꝝ. que ꝓ dei volūtate ferūt̄ obtēpare ṅ vult ac-
q̄rit grāde ſuppliciū. Qui aūt legibꝰ impatoꝝ q̄
cōtra dei volūtatē ferūtur obtēpare ṅ vult. acq̄-
rit grāde p̄miū. di. ix. īpatores. Pro hꝰ. ꝺclaratōe
dicit Tho. i. ſe. q. xcvi. arti. iiij. q̄ leges hūanī
poſite vl' ſt iuſte vl' iiuſte. ſi ſūt iuſte. hñt vim ob
ligādi in foro ꝯſciē a lege eterna a qua deriuātur
ſm illō ꝓuer. viij. ꝑ me reges regnāt ⁊ legū ꝯdi
tores iuſta decernūt. Dicūtur aūt leges iuſte vel
iniuſte. ſm q̄druplex genꝰ cauſarū. ſ. finalē. effici
entē formalē ⁊ materialē. Dicūtur iuſte ex cau-
ſa finali ſeu ex fine. q̄n ordināt̄ ad bonū cōmūe.
Iſte eñ eſt finis legis vtilitas boni cōis. Ecōtra ē
lex iniuſta. q̄n ē ꝯtraria boni cōi. vñ q̄n aliq̄s pſi
dēs imponit leges oneroſas ſubditis ṅ ꝓpter cō
munē vtilitatē. ſꝫ ꝓpter priuatā ſuā. vt ꝓpter cu
piditatē vel gl'iā puta faciēs ſtatutū. q̄ q̄ cōmit-
tit talē defectū ſoluat tm̄. q̄d nō ꝓpter aliō facit.
niſi vt inde lucretur. Vel cū īponit tallias ⁊ ga
bellas vltra debitū. vt thezaurizet vel pōpiſet.
Secūdo dr̄ iuſte ex cā efficiēti ſeu auctore. Cau
ſa efficiēs legis ē ſtatuēs legē. Si ḡ non excedit
p̄tātē ferētis. q̄a ſ. eā. fac ſubditꝭ ſuis. iuſta ē. In
iuſta āt ſi fert legē ſup eos. in q̄bꝰ ṅ hꝫ p̄tātē. pu
ta. ſi laicus cuiuſcūq; dignitatꝭ ēt impator facit
legē. q̄ extēdatur ēt ad clericos. vt q̄ hēant rñde
re in foro ſuo. vel q̄ ſoluāt tallias ⁊ hꝰ. Nō. n. ha
bēt p̄tātē ſup cleꝝ. Tertio dicūt̄ iuſte ex forma.
q̄n. ſ. ſm equitatē ꝓportiōis. īponūtur onera ſub
ditis in ordine ad bonū cōe. Cū eñ vnꝰ hō ſit ps
multitudinis. q̄libꝫ hō ⁊ q̄ ē ⁊ q̄ hꝫ. ē multitudi
nis. ſicut ⁊ q̄libꝫ ps e q̄ ē totiꝰ. vñ ⁊ natura ali-
q̄d detrimētū infert aliq̄n pti. vt ſaluet totū. ⁊ ſm
hꝰ leges ꝓportionabiliter onera imponētes ſunt
iuſte ⁊ obligāt in foro cōſciē. vñ ex cā rōabili re-
ctores ciuitatis imponūt aliq̄s collectaſ. puta ad
defendēdū ſe ī iuſto bello. ⁊ ſm ꝓportionē debi-
tā. q̄ hꝰ recuſaret. peccaret. Iniuſte āt ſūt. q̄n ṅ eq̄
liter onera imponūtur ſm ratā vnicuiq; ꝯtīgen
tē. ſm ſubſtāntiā. ſꝫ alij nimis grauāt̄ enormiter.
alij nimis alleuiātur. ⁊ iſte ſūt violētie magis q̄
leges. vñ tales leges nō obligāt ī foro cōſciē. niſi
forte ꝓpter vitādū ſcādalū vel ꝑturbatiōem. ꝓpt̄
q̄uā hō dꝫ cedere ēt iuri ſuo. ſm illō Math. v.
Qui te angariauerit mille paſſus vade cū illo
⁊ alia duo. Quarto leges ſūt iuſte ex materia
q̄n ſcꝫ ſūt de rebꝰ in ſe iuſtis. Iniuſte aūt q̄n ſunt
de rebus illicitis puta ꝯtra ius diuinū vel natu
rale. vt q̄ adorēt idola. ſicut fecit nabuchodono-
ſor legē. q̄ oīs adorarēt ſtatuā ⁊c. dañ. iij. Et ta
les leges nullo mō ſūt obſeruāde. q2 vt dr̄ Act. v
Obedire oꝫ deo magiſq̄ hoībꝰ. Et de his legibꝰ
iniq̄s ⁊ cōdētibꝰ eas. dr̄ eſai. x. Ve his q̄ cōdunt
leges iniquas. ⁊ ſcribētes iniuſticias ſcripſerunt
vt opprimerēt in iudicio paupes ⁊ vim facerent
cāe hūiliū ꝑpl'i mei. ꝗcūq; ḡ iſtoꝝ mōꝝ ſſt iniuſte
ṅ obligāt ī foro ꝯſciē. ſi tñ ſolū ex fine eēnt iiuſte
⁊ in alijs iuſte. ſ. ex mā forma ⁊ auctore forte ligarēt
tūc. Et nota q̄ ꝯdentes leges iniq̄s puta ad im-
ponendum collectas indebitas ⁊ grauamina. te
nētur ad reſtitutiōem ⁊ heredes eoꝝ. oīm dāno-
rū q̄ occaſione dictarū legū aliq̄ paſſi ſūt. ⁊ illi q̄
induxerūt ꝯditorē ad talē legē faciendā. q̄libet in
ſolidū. ⁊ ſeruātes eas leges tenētur ēt ad reſtitu
tiōem eoꝝ que occaſione taliū legū lucrati ſunt.
Ubi aūt iuſte ſint leges ſeculares. etiā ſeruari
dñt ⁊ peccāt trāſgrediētes. vñ gelaſius papa. q̄s
aūt leges principū. aut patrū regulas. aut mo-
nitiōes paternas dicat debere ꝯtēni. niſi q̄ impu
nitū ſibi extimet trāſire ꝯmiſſū. di. x. Unō dicit
gl. q̄ peccat oīs q̄ ꝯtēnit legē. ſꝫ nō peccat oīs q̄
paret legibꝰ. vbi. ſ. loq̄tur ꝺ conſilio lex. xiiij. q. i.
q̄ſq̄s. Et ſic aliō eſt ꝯtēnere. aliō nō parere. dicit
Ber. in li. de diſpenſatiōe ⁊ p̄cepto. Cōtemptus
vbiq; dānabilis. ⁊ ſic eſt mortale ex ꝯtēptu legē
trāſgredi. Ex ignorātia. n. vel negligētia nō ſp. ſꝫ
ſm materias. Et dicit Io. pa. Quidq̄d ꝯtra le-
ges accipit̄ ꝑ leges diſſolui meretur. di. x. vides-
⁊ dicit ibi glo. q̄ hec regula eſt vera. in his in q̄-
bus ē ꝑpetua cauſa ꝓhibitionis. vt q̄ filius con
trahat matrimoniū cū matre. Vel dic q̄ meret̄
diſſolui niſi illō per aliā conſtitutiōem tolleret̄

De cōparatiōe .§. III

legū ciuiliū ad canoīcas quo ad prioritatē. Sci
endū igitur. q̄ lex ciuilis eſt prior lege canonica
tēpe. Sed lex canonica eſt prior ciuili dignitate
ſeu auctoritate. Primū patet ex hoc. q̄ lex ciuiliſ
cepit tpe moiſi vel circa. Lex vero canonica tēpe
apoſtoloꝝ quando fecerūt cōſtitutiōem. q̄ cōuer-
ſi ad fidē abſtinerēt ſe a fornicatiōe. ab idolaticꝭ
ſanguine ⁊ ſuffocato. ſ. animali. Fornicatio qui-
dem de ſe ſemp fuit peccatū mortale. ſed ideo ꝓ
hibita. quia gentiles putabāt licitā. quaſi natu-
ralem. Alia vero prohibita fuerunt. non q2 de ſe
mala. ſed ad inducendū pacificū ꝯuictū inter iu
deos ⁊ gentiles cōuerſos ad fidem. ⁊ remouen-
dū occaſiōem ⁊ exemplū mali. Qui fuerūt au-
ctores legū ſeculariū. ponit Iſido. in quīto ethi
mologiarū. dicēs. Moyſes gentis hebree primꝰ

Capitulum Unicum

omnium diuinas leges ſacris litteris explicauit
Foroneus rex prim⁹ grecis leges iudiciaqȝ cõſti
tuit. Mercurius trimegiſtus prim⁹ leges egip
tijs tradidit. Solon primus leges athenienſib⁹
edidit. Lycurgus primus lacedemonib⁹ iura ex
appollinis auctoritate cõfinxit. Nũma pompili⁹
qui romulo ſucceſſit in regno. primus romanis
leges edidit. Deinde cũ populus ſeditioſus ma
giſtratus ferre non poſſet. decem viros legib⁹ cõ
dendis creauit. qui leges ex libris ſolonis. in la
tinũ ſermonem trãſlatas. xij. tabulas expoſuerũt
di. vij. moiſes. Et in. c. ſe. dicit. Leges redigere in
libris Primus cõſul pompeius inſtituere volu
it. ſed nõ pſeuerauit metu obtrectatoꝝ. Deinde
ceſar cepit id facere ſed ante interfectus eſt pau
latim aũt antique leges vetuſtate ⁊ incuria abo
leuerũt. Noue autẽ a conſtantino ceſare ceperũt
⁊ reliquis ſuccedẽtibus erãtqȝ pmixte ⁊ inordi
nate. Poſtea Theodoſius minor auguſtus. co
dicem factum cõſtitutionũ diſpoſuit. ¶ De le
gibus autẽ canonicis dicit Iſido. di. xvi. c. i. Ca
nones cõciliorꝫ generalium ceperũt a tpe cõſtan
tini imperatoris. Tpib⁹ pcedentib⁹ pſecutione
feruente. nõ dabatur facultas docendaꝝ plebiũ
nec licẽtia epis queniendi in vnũ. Sed ipſe cõ
ſtantinus dedit hanc facultatem chriſtianis. et
ſub eo factum fuit primũ generale cõciliũ ſcȝ ni
cenũ. Dicit tamen ibi glo. ꝙ tpe clemẽtis cepe
rũt fieri cõcilia. Ut pȝ di. xvi. Iſido. Sed non
fuerũt ita generalia ⁊ ſic ſoluit cõtrarietas. Fue
rũt etiã facta ante tps cõſtãtini multa decreta a
ſũmis põtificib⁹ diuerſ tpib⁹. Dignitate aũt et
auctoritate leges canonice ſunt priores adeo. ꝙ
leges ſeculares que legib⁹ canonicis repiuntur
cõtrarie. nullius ſũt momẽti. Et hec eſt ſententia
cõcluſiua toti⁹. di. x. quã pbat p multa. ca. Et in
primo. c. de. Lex impatoꝝ ñ ẽ ſup legẽ di. ſed ſub
tus. Impiali iudicio non põt eccleſiaſtica iura
diſſolui. Et di. e. Conſtitutiones que ſunt ↄtra
canones ⁊ decreta pſulũ romanoꝝ. vel cõtra bo
nos mores. nullius ſũt momẽti. Impator etiã
dicit ꝙ ſacre leges nõ dedignãtur ſeq̃ ſacros ca
nones pcipue in matrimonijs. vſuris. ⁊ hmõi.
In auten. vt cleri. apud propri. epiſ. ix. coll. Et
ij. q. iij. §. hinc colligit. Et extra de no. op. nũ. intel
legimus. Ubi autem euangelicis ⁊ canonicis de
cretis non obuiauerint omni reuerentia digne
habeantur. dicit gratian⁹. di. x. §. ecce. Uñ ⁊ Aug
Si in adiutoriũ veſtrũ terreni imperij leges aſ
ſumẽdas putatis. nõ repbẽdimus. nã ⁊ hoc fecit
paulus. cũ aduerſus iniurioſos romanũ ſe eſſe
ciuẽ teſtat. ¶ Sed vtrũ papa poſſit tollere leges
quo ad vtriuſqȝ foꝝ. ſunt opi. p ⁊ cõtra. Sed dic.
Io. an. ſup regula poſſeſſor. de re. iu. li. vi. ꝙ vbi
papa nõ hȝ tpalẽ iuriſdictionẽ. non poteſt tolle
re leges quo ad forũ ciuilẽ. niſi. in his in quibus

vertitur piculũ aĩe. vt vſuris ⁊ h⁹. cũ poteſtates
ſint diſtincte. di. x. q̃m ⁊ di. xcvi. cũ ad verum. In
his aũt in q̃b⁹ vertit piculũ aĩe. põt tollere quo
ad vtrũqȝ forũ. pbãtur hec de iudic. nouit. nouit
et. de preſcrip. c. vltimo.

Caſus plures illi. §. IIII

citi q̃ pmittũtur a legibus ſecularib⁹. ſed q2 phi
bentur iure diuino vel canonico. in omnibus il
lis caſib⁹ leges ille ſunt abrogate. nec deceret ſer
uari ⁊ peccarent qui eas ſeruarent. Et primo in
matrimonijs. Nã ſm leges filius germani vni
us. põt copulare matrimonũ cũ filia alteri⁹ ger
mani. vt inſti. de rap. §. inter eas. Et. C. de nup.
l. nemini. Sed ſm deũ tales dñt penitus ſepari
extra de conſang. ⁊ affi. nõ dȝ. ⁊. xxxv. q. iij. pgeni
em. Secũdo q2 ſm leges. puella rapta nõ põt cõ
trahere matrimoniũ cũ ſuo raptore. C. de rap. vir
ginũ. l. vnica. Et idẽ erat olim ſm antiquos ca
nones. Sed hodie põt. extra de rap. c. fi. ¶ Ter
tio q2 ſm leges licitũ eſt hoĩe ſoluto tenere muli
erẽ ſolutã i ↄcubinã. vt in aut. q̃b⁹ mo. na. ef. ſui
§. ſi qs. Sed ſm deũ ẽt ſimplex fornicatio pecca
tũ mortale ẽ. ⁊ excludit a regno dei. vt dicit aplſs
i. ad Cor. vi. ¶ Quarto q2 ſm leges licitũ eſt vi
ro occidere adulterũ vxoꝛ. dephẽſũ i adulterio. ſi
eſt pſona vilis. ⁊ cui non debet reuerẽtiam. ff. de
adult. l. marito. i. Et. l. ſi adulteriũ. Et. C. de adul
te. l. graccus. Inſup licȝ patri⁹ q̃ habet filiã in po
teſtate occidere adulterũ filie in domo ſua forni
cantẽ. ⁊ occidere filiã. ff. de adul. l. pater. ⁊. l. non
in ea. Et ſimilit de latrone ⁊ populatore agroꝝ.
Sed ſm deum nihil hoꝝ licet. ⁊ prohibentur
talia. cũ precipitur. Exo. Non occides. ¶ Quito
quia ſm leges damnatur qui apprehẽdit ain
adulterio tenet vxorem. C. de adul. l. crimen et.
l. caſtitati. Sed ſm deũ et iura canonica poteſt
tenere ſine vlla pena. dummodo ipſa velit ab ad
ulterio recedere. xxxi. q̃ſtione. i. §. obauditur
Sexto quia ſm leges in multis caſibus licitũ ẽ
vxorem repudiare. ⁊ matrimonium rite ↄtractũ
diſſoluere. ⁊ maxime in caſu qui notatur. di. x. l.
⁊. xxvij. q. ij. ſunt qui dicunt. Sed hoc lex diui
na prohibet. vt in eiſdem. c. dicitur. ¶ Septimo
q2 ſm leges mulier que mortuo viro nubit, ĩtra
tempus luctus. ſ. vni⁹ anni infamis fit ⁊ incur
rit mltas penas. C. de ſecũ. nup. l. i. ⁊. ij. Sed ſm
deũ. vt aplus dicit. nubat mulier cui vult. extra
de ſecũ. nup. c. i. in fi. ⁊ vt ibi notat Inno. remit
tũt ei oẽs ille pene. q̃ ſũt tm̃ ad penã ipi⁹. Sed
ſi inde proueniat aliq̃d ad alios. ¶ Octauo q2
ſm leges filius ſpurius non eſt alẽdus. Sȝ ſm
deũ ⁊ canonẽ cõtra. ¶ Nono q2 ſm leges heres
ſi nõ fecerit inuentariũ. tenetur ad omnia de oi
ta defuncti. ſecus ſm deũ. ¶ Decimo q2 in certis
caſib⁹ ſm leges heres ñ tenet de malencio dſũcti

Secus ſm deū. ¶ Undecimo q2 ſm leges illō qd̄ relinqͥtur niſi hēat.vij.vel qnq3 teſtes n̄ valet C.de teſta.l.ſi vnus. Sz ſm deū in relictiſ ad pias cauſas ſufficiūt tres aut ēt duo teſtes.extra d̄ teſta.cū eſſes.ꝛ.c.relatū ¶ Duodecimo q2 ſm leges.ſi ꝓmitto aliqd̄ nudo pacto.nō teneoꝛ.ꝛ dico q2 nō oriť inde actio.ff.de pac.l.iuris. Ecōtra eſt ſm deū ꝛ canones.q2 mortaliter peccat receds a pacto.extra de pac.c.i.cū ſimilib9 que ibi notātur.ꝛ id̄ ſi ꝓmitto vni recipiēti ꝓ alio.quia ſm deū teneoꝛ.ſm leges nō ¶ Tertiodecimo q2 int̄ emētes ꝛ vendētes ꝯcedūt leges deceptiōez ꝛc. ¶ Quartodecimo q2 ſm leges nō lic3 emere ſeu vendere iura ꝛ actiones.q̄ q̄s h3 ꝯtra aliū.ꝓ maiori ꝑcio q̄3 ſit pr̄icipale debitū.al's nō valet emptio.nec peti poterit.niſi vſq3 ad illud qd̄ ſolutū ē. Nec ēt pn̄t talia iura ꝓ ꝑte vendi.ꝛ ꝓ ꝑte donari.C.mādati ſc3.l.ꝑ diuerſa ꝛ.l.ab anaſtaſio. Sz ſm d̄ū nihil ꝓhibet me emere iura ꝯtra aliquē ꝓ minori ꝑcio q̄3 ſint ipa iura.dū tñ nō faciā hoc in fraudē vſure.ſ; ꝓpter intereſſe meu3 aut laborē qui forſan erit i rehabēdo.Seu quia dubito ne debitoꝛ fugiat aut ad pauptatē veniat ¶ Quintodecimo q2 ſm leges in lōgiſſimo tēpore ēt poſſeſſoꝛ male fidei ꝑſcribit. Secus ſm deū ꝛ iura canonica.extra de reg.iu.poſſeſſoꝛ male fidei li.vi. ¶ Sextodecimo q2 ſm leges maleficia cogitationis regulariter nō puniūtur.ff.de penis.l.cogitatiōis.ſ; tñ oīs cogitatio mala.vel a deo l' ꝑ penitētiā punienda ē.de pe.di.i.omnis ¶ Septimodecimo q2 ſm leges l3 magi ꝛ venefici puniantur.tñ q̄ hoc faciūt ꝯtra imbres vētos ꝛ grādines.ꝓmiant.C.de malefic.l.eoꝝ. Sz ſm deū ēt talia ſic facere.grauiſſimū peccatū ē vt declare ꝓbat Tho.ſe.ſe.q.xcvi. ¶ Octauodecimo q2 ſm leges licitū ē in cā ſanguinis corrūpere accuſatorē.ff.de ꝑua.l.fi. Sz ſm deum non licet vt3 in Tho.ſecunda ſecunde.q.lxx.

Titulus decimuſnonus

de priuilegijs in cōi. Priuilegia ꝑ quem ꝯcedi pn̄t.ꝛ per quem impetrari et quando ꝛ quomō tollantur ¶ Capitulum Primum

Est et alia lex pri

uata q̄ d̄r priuilegiū diſt.iij.priuilegia.plenius.xxv.q.i.§.vl. Sz ē priuilegiū datū a deo ꝛ priuilegiū ab hōie. Et priuilegiū q̄dē dei ē qd̄dā ius.ſeu q̄dā gr̄a ꝯceſſa alicui in aliq̄ ꝯtra legē cōem. Sicut fuit ꝯceſſū gregorio ꝓ troiano dānato.ꝛ martino ꝓ q̄dā a ſeipſo ſuſpēſo.ꝛ ꝯceſſū fuit ap'lis vti ſortib9 ī electione mathie.ꝛ oſee accedere ad vxorē fornicariā et ſāſoni ſeipm̄ occideř.ꝛ iſraelit' expoliař egiptios ꝛ abrahe ꝛ iacob hr̃e pl'es vxores ſil' vt extra de diuoꝛ.gaudem9.xxiij.q.v.dixit dn̄s.ꝛ.xxiij.q.v. ſi n̄ l3.§.n̄ occides.ꝛ.xxvi.q.ij.n̄ ſtati.vbi dicit beda p9 hiero.q̄ priuilegia paucoꝝ cōem legē facere n̄ pn̄t.vt extra de diuoꝛ.gaudem9.ꝛ regula iuris i.vi. Nō alicui gratioſe ꝯcediť n̄ d3 ab alijs trahi i exēplū. Qui ḡ ꝯ̄ hacť dicūť hac lege priuata.q̄ ē lex.i.iſpiratō certa ſpūſſancti.hi n̄ ſūt ſub lege.ſ.cōi in illo ope.ꝯtra quā hn̄t ꝯtrariū inſtinctū a ſpūſctō.xix.q.ij.due ſūt leges. Sz caueat ſibi q̄s diligēter in h̄.q2 ipe ſathanas trāſfigurat ſe i angelū luc3.vt hēs plura exēpla i collatione ſctōꝝ abbat3 moiſi.ꝛ iō niſi ſis oīno cert9 deb9 inſtinctu.vt erāt ſcti.n̄ dimittas leges cōes.xxiij.q.iij.tranſferūt. Quātū ad priuilegia hoīm. Nota q̄ q̄cūq3 ꝑt legē facere ꝛ in aliq̄b9 ꝑt priuilegium īdulgere.vt pap̄ in ſpūalib9.ꝛ q̄nq3 in tꝑalibus.in t̄ris ſue tꝑalis iuriſdictiōis.l'q̄n iudiciū ad eū deuolueret.ꝛ nota ſm hꝛ.q̄ eccl'ia rōana ſiue papa nūq3 ꝯſueuit aliquē ꝯtra ſe ꝑuilegiare.extra de ꝑſcrip.cū ex officij.qd̄ ē ꝯtra eos q̄ dicūt l' potius fingūt.q̄ abſq3 eoꝝ approbatione.n̄ ſit ꝓcedēdū ſm r̄ſcripta pape ꝛ h9. Itē pōt ꝯcedere ꝑuilegiū īꝑatoꝛ in tꝑalib9 ſ; nūq3 in ſpūalib9 q2 de eis nihil ꝑt ſtatuere.xcvi.di.bn̄ q̄dem Itē ꝑt ꝯcedere ep̄s priuilegiū.extra de reli.domi c.ꝯſtitut9.ꝛ de cēſi.cū venerabil'.xvi.q.ij.viſ.dū tñ h̄ faciat de volūtate ſui capi.extra d̄ iureꝑatro paſtoral'.ꝛ extra de exceſſ.ꝑlato.ſicut vnire.ꝛ multo forti9 h̄ ꝑt ꝑriarcha. Quis āt poſſit legem facere dictum eſt ſupra

Interpretatio pri. §.I.

uilegioꝝ.vbi verba ſūt obſcura ſiue ābigua.ad eū ſpectat c9 ē ꝯcedere.ſm hoſt.ꝛ interim negocium ſuſpēdeť extra de ſen.ex cō.inter alia.ꝛ extra de iudi.cū veniſſent. Si āt verba n̄ ſūt obſcura vel ābigua.tūc d3 diligēter tenoꝛ ꝯſiderari.extra eo.porro.ꝛ.c.recepim9. Et poti9 inſiſtēdū ē intētioni ꝑuilegij.q̄3 v̄bis.i.q.i.marchiō.ꝛ extra de v̄b.ſig.intelligētia.ꝛ q̄3tū ꝑt fieri latiſſime inꝑtādū ē.extra de dona.cū dilecti.ff.de ꝯſti.pricī.l.bn̄ficia.ꝛ h̄ niſi ꝑiudic3 iuri alieno.q2 tūc reduciť ad ius cōe.extra.de ꝯſue.cū dilect9. Ita tñ q̄ aliq̄d opeř.nā ſi aliq̄d īdulgereť.n̄ eēt priuilegiu3 extra d̄ v̄b.ſig.abbate. Cōcediť tñ q̄nq3 ꝑuilegium ſm ius cōe.extra.de ꝓcura.q2 i cāis.q2 magis ſolet timeri qd̄ ſpēalit̄ ꝓhibeť.q̄3 qd̄ generaliter.xxij.di.q̄3q̄3. Tū q2 multi neſciūt q̄nq3 priuilegia data ſibi ꝛ ignorāt iura.tñ cū freq̄nť iura male obſ'uāť.ipa ꝑuilegia innouāť.extra.d̄ treu.ꝛ pa.c.ij.

Itē nota ſecūdū. §.II.

Hoſti.in ſūma.q̄ multiplex ē ſpecieſ priuilegioꝝ v3 reale.ꝑſonale.ꝛ corꝑale. Reale ē qd̄ eccleſie dignitati ciuitati vel alicui loci.vel aliq̄b9 ꝑſonis occaſiōe loci.ſeu cuiuſcūq3 rei ꝯcediť.extra eo.c.cū olim eſſemus.ꝛ.c.ij. Et tale priuilegiū ꝑpetuū ē